

дивуєшся, як не розуміють чиновники в освіті того лиха, що може принести нестача такого навчання. Сильний воїн в якого не сформовані життєві орієнтири здатний без жалю занепасти як власне життя, так і життя своїх підлеглих. Військовослужбовець із несформованим логічним мисленням не здатний приймати вірних рішень, які сприятимуть збереженню і розвитку Збройних сил. Професіонал військової справи без моральних принципів здатний в угоду власним інтересам знехтувати інтересами держави і співвітчизників.

З військових вишів випускаються юнаки які фізично розвинуті, знайомі з правилами ведення бою, вміють користуватися багатьма видами зброї, і, якщо ці особистості будуть мати недостатній рівень гуманітарної освіти, це те ж саме, що за державний кошт готувати ніким і нічим некерованих професійних вбивць.

Історія вже довела, що технічний прогрес здатен обернутися моральним, духовним та культурним регресом. Треба не забувати, що технічні досягнення, майстерність у будь якій професії людині потрібні лише для того, щоб реалізувати себе як особистість. Тому, на рівні із високоякісною підготовкою з профільних дисциплін, треба шукати шляхи для впровадження гуманітарної складової підготовки військового професіонала. Бо без високого рівня духовності, який може забезпечити тільки гуманітарна освіта, не може бути сильної армії.

Ключові поняття: військовий навчальний заклад, військовий професіонал, гуманітарні науки

Черняк Д.С.
кандидат соціологічних наук, доцент
доцент кафедри філософії,
політології та українознавства
Київський національний університет
технологій та дизайну

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Сучасне суспільство зазнає суттєвих перетворень, що торкаються всіх сфер життя та життя особистості. Світ стає більш динамічним, активно розвиваються наука, інформаційно-комунікативні технології, змінюються професії. Ситуація, яка складається, накладає відбиток на формування сучасного спеціаліста, який має швидко адаптуватися до нових обставин, опанувати нову інформацію, знання, орієнтуватися на постійне підвищення кваліфікації, приділяти увагу самоосвіті. Зрозуміло, що реформування зазнає і система освіти, змінюються зміст, методи, форми навчання. В сучасному інформаційному суспільстві ставку

зроблено на «освіту протягом усього життя» («безперервну освіту»), мета ж навчального процесу полягає в максимальному розкритті індивідуальних можливостей та саморозвитку особистості [13]. За таких умов актуальним стає дистанційне навчання, яке можна визначити як:

- «навчання, при якому його суб'єкти розділені в просторі та часі, реалізується з врахуванням передачі та сприйняття інформації в віртуальному середовищі, забезпечується спеціальною системою організації навчального процесу, особливою методикою розробки навчальних посібників та стратегією викладання, використанням електронних та інших комунікаційних технологій». [10]

- «це синтетична, інтегральна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних та нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, що застосовуються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, діалогового обміну між викладачем та тим, хто навчається, до того ж процес навчання некритичний щодо розташування в просторі та часі, щодо конкретного освітнього закладу». [8]

- «навчання, за якого надання навчального матеріалу та основна частина взаємодій з викладачем здійснюється з використанням сучасних інформаційних технологій: інтернету, комп'ютерних телекомунікацій, національного та кабельного телебачення, мультимедіа, навчальних систем». [2]

Дистанційна освіта передбачає інтерактивний зв'язок між тими, хто навчається, та викладачами, комп'ютерну візуалізацію навчальної інформації, архівне збереження великих обсягів інформації, автоматизацію процесів інформаційно-пошукової діяльності та методичного забезпечення [6].

Впровадження дистанційної форми навчання потребує якісної попередньої підготовки та організації самого процесу навчання, врахування особливостей, переваг, недоліків, перспектив використання та ролі дистанційної форми навчання в умовах інформатизації суспільства.

Популярність дистанційної освіти зумовлена особливостями такої форми навчання, зокрема: дистанційне навчання забезпечує:

- широкі можливості для безперервного навчання (дозволяє отримати середню, вищу освіту; підготуватися до вступу у вищий навчальний заклад; підвищити кваліфікацію, забезпечити перепідготовку кадрів без відриву від професійної діяльності);

- розширення «ринку освітніх послуг». Ринок дистанційного навчання включає наступні сектори: корпоративний, управлінський, освітній. [6] Зокрема великі компанії Заходу вкладають в навчання персоналу 1-5% річного фінансового обороту, в японських корпораціях на одну людину припадає близько ста годин навчання. [13]

- розвиток єдиного освітнього простору;

- доступ до вітчизняних та світових освітніх послуг, баз даних, інформаційно-довідкових систем, бібліотек;
- просторово-часову незалежність в процесі навчання (можливість навчатися не змінюючи місця проживання, без відриву від виробничої діяльності, в індивідуальному темпі);
- можливість максимально ефективно організувати процес самонавчання;
- набуття інформаційних, комунікаційних компетенцій;
- стимулювання самостійної пізнавальної діяльності.

Дистанційна форма навчання має суттєві переваги, серед яких фахівці виділяють наступні:

- Економічність навчання (економія витрат на проїзд, оренду навчальних приміщень, сплату комунальних послуг, економія часу і т.п.). Організація дистанційного навчання потребує значних капіталовкладень на початковій стадії, проте в цілому виявляється дешевше традиційних форм навчання.

- Індивідуальність - індивідуальна освітня траєкторія (врахування кожним студентом власних особливостей (фізичних, психологічних, розумових) та зайнятості) .

- Гнучкість та свобода – навчання відбувається в зручному режимі: можливість вибору темпу засвоєння знань, індивідуального змісту навчання, послідовності вивчення тем, дисциплін, місця та тривалості занять.

- Соціальність (доступність навчання) – можливість отримувати освіту різним верствам населення, незалежно від місця проживання, матеріальних умов, соціально-демографічних ознак, стану здоров'я тощо, тим самим знижується соціальна напруга в суспільстві.

- Модульність – в основу програм дистанційного навчання покладено модульний принцип. Навчальний процес представлений набором дисциплін, що складаються з модулів.

- Паралельність – навчання може відбуватися без відриву від виробництва (поєднання навчання та професійної діяльності).

- «Відстань» не є перешкодою для освітнього процесу.

- Масовість - кількість тих, хто навчається не є критичним параметром.

- Інтернаціональність - дистанційне навчання дозволяє вести мову про імпорт та експорт освітніх послуг.

- Технологічність та інноваційність - використання в освітньому процесі новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій.

- Постійний моніторинг якості засвоєних знань та об'єктивна система оцінки.

- Можливість консультуватися у висококваліфікованих спеціалістів, викладачів.

- Навчання відбувається в неформальних умовах.
 - Мобільність (оперативний зворотній зв'язок між викладачем та студентом, можливість швидкого оновлення навчальних матеріалів, враховуючи їх актуальність).
 - Формування навичок самостійного засвоєння та критичного аналізу нових знань, інформації.
 - Зміна ролі викладача, який виступає в ролі координатора навчального процесу, здійснює корекцію навчальних матеріалів, оновлює методичні матеріали на навчальному порталі, керує навчальними проектами, надає консультації. [10], [3], [6], [9], [15] [2] [14], [11]
- Незважаючи на переваги, дистанційне навчання має суттєві недоліки. До негативних аспектів можна віднести [10], [3], [6], [9], [15].
- Відсутність безпосереднього, емоційно забарвленого спілкування між викладачем та студентом, енергетичного контакту між учасниками навчального процесу, що ускладнює процес передачі соціокультурного досвіду, знижує харизматичні можливості суб'єктів освіти, негативно впливає на групову та професійну ідентифікацію, мотивацію навчання.
 - Немоżliвість впливати на виховання індивіда.
 - Брак практичних занять. Так О. Тимофєєва наголошує, що надання навчального матеріалу в електронній формі не може забезпечити повноту навчання, оскільки важливим (особливо для деяких спеціальностей) є наступництво, спадкоємність досвіду, живе тренування на реальних приладах, промисловому, лабораторному обладнанні, експериментальних стендах.
 - Потреба в технічній грамотності, специфічних навичках адміністративного персоналу, викладачів та студентів.
 - Потреба в технічному оснащенні, постійному доступі до джерел інформації.
 - Відсутність постійного контролю за успішністю студентів.
 - Обмеження можливості викладати свої погляди, знання в усній формі, перевага надається письмовим відповідям.
 - Потреба у підготовці спеціалістів, що будуть працювати зі студентами дистанційно, а також високоякісних навчально-методичних матеріалів, що будуть враховувати специфіку, психолого-педагогічні особливості дистанційної форми навчання.
 - Необхідність певних індивідуально-психологічних властивостей у тих, хто навчається, зокрема: самосвідомості, самодисципліни, здатності до самонавчання, вміння працювати самостійно тощо.
 - Знеособлення суб'єктів освітнього процесу, віртуальний світ сприяє анонімності та сенсорній деградації спілкування.
 - Емоційна холодність та поверховий характер у взаємодіях.

- За віддаленості суб'єктів навчального процесу один від одного відбувається втрата деяких складових: контакт очей, вплив емоційної та інтелектуальної атмосфери аудиторії, швидкість реакції у відповідь на питання та ситуації тощо.

- Труднощі формування комунікативної, соціально-психологічної компетентності, навичок співробітництва.

- Значні вимоги щодо адміністрування навчального процесу, постановки завдання на навчання, трудомісткість розробки дистанційних курсів

- Проблема аутентифікації користувачів при перевірці знань

- Складність мотивації слухачів (студентів).

При дистанційній формі навчання важливу роль відіграють мотиви здобуття освіти, вміння навчатися самостійно.

Попередньо варто мати інформацію про студента: рівень особистісної зацікавленості в отриманні освіти, вивченні дисципліни, рівень знань та загальна підготовка студента, мотивація навчання. Дослідники виділяють такі мотиви навчальної діяльності: пізнавальні, соціальні, прагматичні, професійно-ціннісні, естетичні, статусно-позиційні, комунікативні, традиційно-історичні, утилітарно-практичні, мотиви соціального та особистісного престижу, неусвідомлювані. [12] Також мотиви поділяють на внутрішні та зовнішні.

Зрозуміло, що не тільки внутрішня потреба в знаннях стає поштовхом для навчання, вагому роль відіграє організація навчального процесу: наявність чітких інструкцій як працювати на навчальному порталі, зрозумілість завдань, вимоги щодо їх виконання, критерії оцінювання, дедлайн виконання робіт, інформація стосовно графіку навчального процесу, можливостей спілкування з викладачем (електронна пошта, чат, форум), джерел інформації (електронні навчальні посібники, завантажені викладачем тексти лекцій, методичні рекомендації, різноманітні бази даних, віртуальні бібліотеки, відеоматеріали, презентації тощо).

Досвід роботи в системі дистанційного навчання дозволяє говорити про важливість попереднього інструктажу, навчального тренування по роботі на навчальному порталі, це значно спрощує роботу студента, дозволяє уникати технічних питань.

Важливу роль виконує викладач/тьютор, який має оперативно реагувати на питання студента, бути максимально доброзичливим, відкритим для спілкування, створити, за умови знеособленого навчального процесу, атмосферу сприятливу для навчання. Оскільки для більшості студентів зовнішній контроль (з боку батьків, викладачів, кураторів, наставників) є стимулом до навчання, варто, щоб студент розумів, що незважаючи на гнучкість та свободу, все одно процес навчання контрольований, є чіткі вимоги стосовно термінів, підготовки робіт/завдань тощо.

Для підтримання мотивації навчання розробники електронного контенту мають враховувати психолого-педагогічні особливості дистанційної форми навчання, відповідально підходи до розробки навчальних матеріалів, використовувати основи педагогічного дизайну при розробці електронного контенту. Оскільки неякісний «освітній продукт» призводить до падіння інтересу до нього, а отже, і зниження мотивації.

Як найкраще зрозуміти як підсилити мотивацію навчальної діяльності можна скориставшись моделлю американського вченого Дж. Келлера (ARCS – attention (увага) - relevance (значущість) – confidence (впевненість) – satisfaction (задоволення)), сенс якої полягає в послідовності дій: 1) забезпечити увагу студента, 2) переконати його в значущості процесу навчання, 3) впевненості у власних силах, 4) домогтися задоволення від отриманих результатів [4].

Можна зробити висновок, що якість роботи в системі дистанційного навчання забезпечується не тільки за рахунок сильної внутрішньої мотивації, усвідомленості вибору студента, але й внаслідок зовнішнього мотивування протягом всього терміну навчання. В ролі студентів / слухачів дистанційної форми навчання мають бути цілеспрямовані люди, що мають сформований характер, з навичками самоменеджменту, високою культурою розумової праці, для яких навчання та освіченість набувають значущості.

Ключові поняття: дистанційна освіта, дистанційне навчання, мотивація, мотив.

Література

1. Айсмонтас Б, Актхер Мд Уддин Сравнительный анализ мотивационных особенностей учебной деятельности у студентов очного и дистанционного обучения. //www.researchgate.net
2. Буриев К.С. Роль дистанционного обучения в современном образовании // Образование и воспитание. – 2016. - № 4. – С. 4-6. // <http://www.moluch.ru/>
3. Водолад С.Н., Зайковская М.П., Ковалева Т.В., Савельева Г.В. Дистанционное обучение в вузе. // www.cyberleninka.ru
4. Гладких И.Б. Мотивация в дистанционном образовании (модель Келлера применимо к студентам с ОВЗ) // www.edu.uifr.ru
5. Данилов О.Е. Решение проблемы отсутствия мотивации к обучению у учащихся при дистанционном обучении // Педагогика высшей школы. - 2016. - № 1 (4) март // www.moluch.ru – Молодой ученый
6. Желудкова Л.И., Высочина Т.А. Дистанционное образование как инновационная форма обучения // «Педагогика: традиции и

- инновации». Материалы III Международной научной конференции. – Челябинск, 2013. – С.35-37. // www.moluch.ru – Молодой ученый
7. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навч. посібник. – К.: Либідь. - 2002. – 304 с.
 8. Коротаяева Е.В. О взаимодействии субъектов в дистанционной форме обучения // Педагогическое образование в России. – 2014. - № 3. – С. 68-73. // www.cyberleninka.ru
 9. Мартыненко О.В., Шакирова Ю.К., Зайцева С.В., Абилдаева Г.Б. Дистанционная форма обучения как инновационный метод получения образования в высших учебных заведениях // Молодой ученый. – 2016. - № 18. – С. 447-451 // [http:// www.moluch.ru/archive/122/33848](http://www.moluch.ru/archive/122/33848)
 10. Марчук Н.Ю. Психолого-педагогические особенности дистанционного обучения // Педагогическое образование в России. - 2013. - № 4. – С.78-85. // www.cyberleninka.ru
 11. Медведева Я.С. Оценка целесообразности использования дистанционного обучения // Молодой ученый. - 2016. - № 15. – С. 473-476 // www.moluch.ru/
 12. Мормужаева Н.В. Мотивация обучения студентов профессиональных учреждений // Материалы IV международной научной конференции «Педагогика: традиции и инновации». – Челябинск. – 2013. – С. 160-163 // www.moluch.ru/
 13. Романова Н. Л. Онлайн-курсы как инновационная форма дистанционного обучения // Педагогика высшей школы. – 2018. - № 2. – С. 5-8 // [http:// www.moluch.ru/](http://www.moluch.ru/)
 14. Сагиндыкова А.С., Тугамбекова М.А. Актуальность дистанционного образования // Молодой ученый. – 2015. - № 20. – С. 495-498 // www.moluch.ru/
 15. Тимофеева О.Ю. Развитие образования средствами дистанционного обучения // Муниципальное образование: инновационное образование и эксперимент. – 2010. - № 4. – С.44-45 // www.cyberleninka.ru
 16. Ушакова Т.А., Придатыко С.П. Роль мотивации в дистанционном обучении // www.rusnauka.com
 17. Шарабарова Г., Михайлов А. Подвести к воде и заставить напиться: мотивация в дистанционном обучении // www.e-xecutive.ru